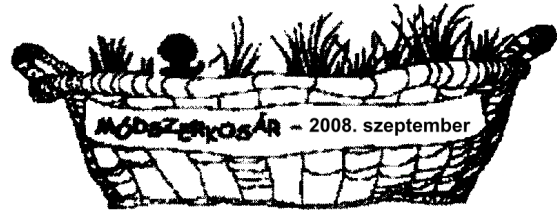

Kedves Tagtársak!

Talán sokan megbotránkoztok, de a nyaram számítógépmentesen telt el. A nyár felében ősasszonyként éltem a természet lágy ölén. Csodaszép és csodajó volt! A nyár másik fele munkával telt, mármint egy festéssel egybekötött igazi nagytakarítással, melyben mestereket mellőzve az egész család részt vett.

A végén az egyik fiam meg is jegyezte: ha legközelebb elkoszolódunk inkább költözzünk el. Na és ez után kapcsoltam be a gépet. Óriási meglepetésemre találtam benne kosaras anyagot. Ritka pillanat! Köszönet érte Jantnerné Oláh Jlonának. A bőséges és színvonalas írásokat továbbítom Nektek.

A Hétszínvirág Óvoda Környezeti nevelési, környezetvédelmi programjának rövid bemutatása.

A paksi Hétszínvirág Óvoda másfél évtizede kiemelt nevelési feladatai közé sorolja a környezeti, környezetvédelmi nevelést. Pedagógiai programjukat is ebben a szellemben fogalmazták meg, ötvözve Freinet pedagógiájával. Így született meg egyedi pedagógiai programjuk: Környezeti Nevelés Freinet Elemekkel. (Freinet egyik fontos alapelve: közel lenni a természethez)

Az érvénybelépése óta bővült, kiegészült, korszerűsödött, pl a Madarász ovi programmal ill. a városban a hulladékgazdálkodáshoz és a szelektív hulladékgyűjtés bevezetéséhez kötődő nevelési-oktatói programmal. Ennek kidolgozásában az óvoda pedagógusai, környezeti nevelési munkaközössége sok segítséget adott a szervezőknek. Második éve komposztálunk. A szárazelemet sok, sok éve gyűjtjük.

Három éve, egy megürült csoportszobából „természetbúvár” termet alakítottunk ki, ahol a csoportszobai környezeti, környezetvédelmi tevékenységeket tudjuk megvalósítani.

A második éve működő Környezeti Nevelési Munkaközösség igen eredményes és aktív, munkájuk eredménye a gyermekek mindennapi óvodai életét gazdagítja.

Projekteket dolgozunk ki a természet jelenségeivel, azok megértésével kapcsolatban, (évszakok, a Duna, Hulladék szelektálás, madarak, éves zöld szíves terv, az óvodai hulladékszelektálás lehetőségeinek módszerei címmel stb)

Gyűjteményeket állítunk össze (szenzitív játékok gyűjteménye, mesék a fákról, stb) Bemutató foglalkozásokat tartunk.

Több csoportszobában van akvárium és terrárium.

1998-ben nyertük el a Zöld Szív Mozgalomtól a „zöld szíves” tábla használatának jogát, 2000-ben „AZ ÉV ZÖLD SZÍVES ÓVODÁJA” kitüntető elismerésben részesültünk.

2008-ban ismét „Az év zölpszíves óvodája” cím birtokosa valamint a KVVM és az OM pályázatán elnyertük a „Zöld Óvoda” elismerő címet is.

Szerveztünk már országos találkozót óvodapedagógusoknak. Egyik alapítója voltunk a Duna-ág megalakulásának. Szerveztünk Duna-ág találkozót. Sok- sok országos találkozón ott voltunk.

Az óvónőink több környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetnek is aktív tagjai.

Nagyon szorosan együttműködünk a helyi önkormányzat Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Bizottságával.

Az elmúlt év karácsonya előtt a PADOSZ (Paksi Atomerőmű Dolgozóinak Szakszervezete) Ifjúsági Tagozata megkeresett bennünket, hogy számoljunk be milyen környezeti ,

környezetvédelmi program folyik nálunk, erről tájékoztassuk őket. Ez megtörtént. Úgy ítélték meg, hogy ez olyan rendkívüli és remek program, amit ők a maguk módján támogatni szeretnének, mégpedig úgy, hogy a karácsonyi vásár bevételét nekünk szánják. Csak mondjuk meg, mire van szükségünk. A közel 100.000 Ft-ból egy 110 l-s komplett, automatikus szűrő és fűtő berendezéssel ellátott akváriumot kaptunk az óvoda aulájába.

Jantnerné Oláh Ilona
Paks Hétszínvirág Óvoda
tagóvodavezetője

„NEM MINDEN HULLADÉK SZEMÉT”

**AZ ÓVODAI HULLADÉKSZELEKTÁLÁS
LEHETŐSÉGEI, MÓDSZEREI**

AJÁNLÁS

**KÉSZÍTETTE: Jantnerné Oláh Ilona
Hétszínvirág Óvoda, Paks**

BEVEZETŐ

A DC Dunakom KFT kezdeményezésére és több más szponzor támogatásával indul az a projekt, melynek célja, hogy Pakson, minden nevelési és oktatási intézményben, azaz óvodákban és iskolákban kezdődjön meg a hulladékszelektálással kapcsolatos ismeretek átadása, elsajátíttatása és a gyakorlati bevezetése.

Óvodapedagógiai tapasztalataim és a természetpedagógia valamint a környezeti nevelés módszereit alkalmazva dolgoztam ki egy metodikát, melynek segítségével, az óvodáskorú gyermekekkel el lehet sajátíttatni a hulladékszelektálással kapcsolatos ismereteket.

Nagyon fontos alapelv, hogy az óvodában csak annyi anyagot gyűjtünk, ami a téma feldolgozásához elengedhetetlenül szükséges. Semmiféle hulladékból gyűjtési versenyt nem rendezünk, nem szervezünk, mert az éppen a fogyasztásra, a helytelen, a nem kívánatos fogyasztásra, magatartásra sarkallja, ösztönzi a gyerekeket. A nevelésünk során egy olyan szokás-szabályrendszert alakítunk ki, melynek során gyermekeink képessé válnak arra, hogy a szabályokat betartva, a különböző anyagú hulladékokat a megfelelő gyűjtőedénybe helyezték.

Azért teszik mindezt, mert megtanulták, tudják az okát, a magyarázatát, a hasznát, az előnyét, és nem azért, mert jutalmat kapnak érte. A nevelés során, a gyermekekben kialakult, gyakorolt, beépült szokás-szabályrendszer kiépíti a dinamikus sztereotípiákat, ami garancia a későbbiek során, hogy a mindennapokban is így tesz és nem csak akkor, ha jutalmat kap érte, egy-egy versenyhelyzetben.

A hulladékszelektálással kapcsolatos ismeretek átadása az óvodában csakis nevelésen és nem oktatáson keresztül történhet!

Tudatosítani kell bennük, hogy a hulladékot mi termeljük, tenni kell vele valamit. Ez kötelességünk és nem csak azért, mert jutalmat kapunk érte.

Mindehhez elengedhetetlenül az szükséges, hogy a feltételeket megteremtjük.

Javasolt módszer a projekt jellegű feldolgozás.

Az óvodai környezeti nevelés

A külső világ tevékeny megismerése

„A környező világ iránti érdeklődésünk velünk születik. Születésünk pillanatától egy bonyolult és elkápráztató világ felfedezői vagyunk. Vannak emberek, akikben ez a szenvedély az idők múlásával, vagy az élet megpróbáltatásai közepette kihűl, de vannak szerencsések, akiket életük végéig hevít.” (Gerald Durrell)

A természet az, ami a legközelebb áll az emberhez, s megfelelő alapot teremt a fejlődéshez. Nevelésünk alapvető színtere, táptalaja. Naponta változó csodái, gazdagsága változatos lehetőséget biztosít a játékhoz, munkához és a tanuláshoz egyaránt.

Környezeti nevelésünk egy nyitott, sokoldalú, minden irányból építkező rendszer. Nincsenek működési, alkalmazási megkötései, mégis van rendszere. Környezeti nevelésünk alapozó jellegű, így meghatározó szerepet játszik az egyén környezetkultúrájának alakításában. A környezeti nevelésünk fontosságát, személyiségformáló, szokásalakító szerepét tekintjük nevelésünk vezérfonalának, a tevékenységeket (játék, mese-vers, énekes játék, rajzolás, mintázás, mozgás, stb.) mint egy gyöngyként erre fűzzük fel. Így lesz komplex egész a nevelésünk, mellyel megalapozzuk az óvodánkba járó gyermekek környezeti tapasztalatait, melyek később ismeretté, majd életre szóló tudássá alakulnak.

Az óvodáskor az érzelmek időszaka, az érzelmek hatalmuk alatt tartják az egész személyiséget, az érzelmek határozzák meg a gyermekek kapcsolatát a környezettel és a benne élőkkel. Valljuk, hogy természetbarát gyermek csak természetbarát környezetben nevelődhet.

Környezeti nevelésünk több mint a környezet megismerése:

- környezettudatos, környezetre figyelő magatartás megalapozása
- azokat a szokásokat, magatartásformákat alakítjuk, amelyek a környezettel való harmonikus együttélést biztosítják a gyermek későbbi életvitelében.
- környezeti nevelésünk egyfajta környezeti kultúrára nevelés, amely kultúra magában foglalja a környezetre vonatkozó ismeretektől a környezetbarát életvitelig tartó teljes skálát.

Óvodánkban a környezeti nevelés „szelleme” a tevékenységformákon keresztül az óvoda mindennapjait áthatja. Céljaink elérése érdekében felhasználjuk a játékot, a kommunikációt, az anyanyelvet, a testnevelést, a művészeteket, az attitűdök formálását és a kiszélesített értelemben vett tanulást is. A táguan értelmezett tanulást a gyermek és környezete kölcsönhatásában értelmezzük, ahol a gyermeknek aktív, befogadó, konstruáló szerepe van. Eredményét tekintve a tanulás a gyermekben nem első sorban az ismeretszintjére, hanem a viselkedésére, magatartására, értékrendjére, attitűdjeire irányul. Ebben a tanulási folyamatban fokozatosan megismerik a gyermekek önmagukat, társaikat, környezetüket.

Környezeti nevelésünk során megjelennek a különböző nevelési területek, integrálódnak és sajátos kölcsönhatásban felerősítik egymást. Ennek lehetőségeit használjuk ki nevelésünk folyamatában.

Elsősorban a pozitív élményeket kiváltó élményekre építünk, a játékban, a játékos megoldásokban mindez együtt megtalálható. Az élményalapú, átéléses tapasztalatszerzésben fontos szempontnak tartjuk, hogy a gyermekeknek olyan tanulási helyzeteket teremtsünk, ahol természetes környezetben ismerkedhetnek meg az őket körülvevő világgal.

Környezeti nevelésünk 4 fő területe a helyi sajátosságokra épül:

1. A külső természeti környezet: természet, víz, levegő, talaj, állatok, növények, stb.
2. A külső, az ember által alkotott, épített környezet: épületek, tárgykultúra, műemlékvédelem, téralkotás, az anyagok és eszközök ökológiája, környezetbarát szokások, hulladékkezelés, emberi kapcsolatok, városi környezet, stb.

3. A belső természeti környezet: a „belső világ”: az egészséges életmód, a megfelelő napirend, az egészség megőrzését segítő szokások megalapozása, a helyes táplálkozás, a mozgás, stb.
4. A belső személyes környezet: mentálhigiéné, a lelki egészség, önértékelés, énkép, stb.

E négy rész szorosan és szétválaszthatatlanul összetartozik, egymásra épülve adják meg a lehetőséget a környezeti nevelés helyszíneinek, „színtereinek” kiválasztására.

Környezeti nevelésünk színterei:

- az óvoda belső tere
- a csoportokban található természetsarkok
- a természetbúvár szoba
- a közös és egyéni kirándulások és az ott gyűjtött „kincsek”
- az óvoda udvara
- a családi környezet.

A környezetvédelmi tapasztalatok szervezése:

- az élethez vízre, levegőre és táplálékra van szükség
- víz nélkül nincsen élet
- **a hulladék, a szemét kezelése**
- természetvédelem – védett fajok fogalma
- környezetvédelmi jeles napok
- erdei óvoda, Zöld Szíves tábor
- Zöld Szíves Program
- munkajellegű tevékenységek a környezetvédelem területén.

ALAPELVEINK

- *„Nem az életnek, hanem a megszerzett élet által tanulunk” / Freinet /*
- A személyiség kibontakozásában fontos szerepet játszik a természetközelség, az életközelség, életszerűség, a munkálkodás, alkotás és a szabad önkifejezés.
- Becsüljük és óvjuk a természet értékeit.
- Nevelésünk célrendszere túlmutat az óvodáskoron. Környezetünk jelenlegi állapota sürgeti a szemléletváltást, amely a gyermekeken keresztül fejt ki hatását a családon, a családon át a tágabb környezetre.

ALAPELVEINK A HULLADÉKSZELEKTÁLÁSSAL KAPCSOLATBAN

- **Nevelési rendszerünk része a hulladékszelektálással kapcsolatos ismeretek átadása, szokások kialakítása.**
- **A megszerzett ismeretek oly mértékben interiorizálódjanak, hogy azokat a gyermekek a lehető legtermészetesebb módon alkalmazzák a mindennapok során.**

CÉLUNK

- Olyan pedagógiai folyamat kialakítása, amely elősegíti és megalapozza a gyermekek környezettudatos magatartását, életvitelét, életmódját.
- Alakítani érzelmi viszonyulásukat, értékrendjüket, s képessé tenni a gyermekeket az együttműködésre, toleranciára, empátiára, a másság elfogadására.
- Érzelmi, cselekvési, környezettudatos magatartási minták megalapozása.
- Tapasztalataik segítsék a környezetben való eligazodást, az értékek védelmét, a szülőföld és az ott élő emberek megismerését, szeretetét, tiszteletét.

CÉLUNK A HULLADÉKSZELEKTÁLÁSSAL KAPCSOLATBAN

- **Olyan pedagógiai folyamat kialakítása, melynek során képesek elsajátítani, alkalmazni, a hulladékokkal, a hulladékszelektálással kapcsolatos ismereteket, szokásokat.**

FELADATAINK

- Biztosítsunk változatos tevékenységeket, melyeken keresztül tapasztalatokat szerezhetnek a természeti és a társadalmi környezetről.
- A természeti és társadalmi környezethez fűződő pozitív viszony alakítása.
- A gyermekek közvetlen környezetében lévő világ megismertetése, megszerettetése.
- Az élő és élettelen környezeti tényezők leglényegesebb összefüggéseinek megvilágítása a helyi sajátosságok bemutatásával.
- Olyan, az életkoruknak megfelelő szokásrendszerek, viselkedésformák alakítása, olyan képességek tudatos fejlesztése, melyek szükségesek a természetes és az ember által létrehozott környezettel való harmonikus kapcsolat, a környezeti problémák iránti érzékenység, a helyes értékrendszer, a környezettudatos életvitel megalapozásához.
- A spontán és szervezett tapasztaltszerzés során ismerjék meg a gyermekek a közvetlen és a tágabb természeti, emberi, tárgyi környezet formai-, mennyiségi- és téri viszonyait.
- Használjuk ki a különböző élethelyzetek kínálta lehetőségeket a matematikai fogalmak megismertetésére, a fokozatosság elvének figyelembe vételével.

- Ismertessük meg a gyermekekkel a Zöld Szív Ifjúsági Természetvédő Mozgalom elveit.
- Ismerkedünk a vadon élő állatokkal, növényekkel, megtanuljuk tisztelni és védeni élőhelyüket.
- Védnökség alá veszünk egy természeti értéket (fa, erdőrész, mezőrész, rét, stb.)
- Nem szennyezzük az élővizeket.
- Becsüljük a tiszta, jó levegőt.
- Őrizzük a természet, illetve a környezetünk tisztaságát.
- Növényeket ültetünk és gondozunk.
- Arra törekszünk, hogy tevékenységeinkkel ne zavarjuk a természetet.
- Az állatokkal kíméletesen bánunk (nem felemeljük, hogy a vendégem legyél, hanem a lehajolok hozzád, hogy a vendéged lehessen elvét követjük).
- Törekszünk rá, hogy minél több állat- és növényfajjal megismerkedhessünk és ne okozzunk kárt a védett, ritka fajokban.
- A lehetőségeket kihasználva szelektáljuk a hulladékot, komposztálunk.

FELADATUNK A HULLADÉKSZELEKTÁLÁSSAL KAPCSOLATBAN

- **A hulladékszelektálás feltételeinek megteremtése**
- **A pedagógiai folyamat során ismerkedjenek meg a gyermekek az alapfogalmakkal. (hulladék, szemét, szelektálás, komposztálás, gyűjtőedény, gyűjtősziget, hulladékudvar, konténer, újrahasznosítás, újrafeldolgozás, veszélyes hulladék, stb.)**
- **Olyan játékos helyzetek megteremtése, amikor az ismereteket el tudják sajátítani a gyermekek.**
- **A hulladékszelektálással kapcsolatos ismeretek elsajátításához minden nevelési területet felhasználunk.**

ESZKÖZÖK

- Gyűjtőedények
- Munkafüzet, színező
- Társasjáték a hulladékszelektálással kapcsolatban
- Komposztláda (beszerezhető Szekszárdon a Zöldtárs alapítványtól ingyenesen)
- Mesegyűjtemény

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ EREDMÉNYE ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

A gyermekek egyéni fejlettségének megfelelően:

- Alakul a gyermekekben a természethez és a környezethez való pozitív viszony.
- Tudatosul bennük, hogy a természetben nincs elhanyagolható, „felesleges” elem.
- Úgy gondolkodnak, hogy a „természet részei vagyunk, nem tulajdonosai”. (Ne árts, vigyázz rá!)
- **Ismernek néhány környezetvédelemmel kapcsolatos fogalmat és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységeket: hulladékszelektálás, újrahasznosítás, komposztálás, stb.**
- **Tudják, hogy egészséges, tiszta környezetben az élet minősége javul, míg a szennyezett környezet rontja azt. Meglátják az ok – okozati összefüggést az egészség és a környezet minősége között.**
- Megtanulják a helyes életvitel alapjait, kialakulnak az egészséges életmóddal kapcsolatos szokások alapjai.
- Képesek a jelenségek egyes részeinek észrevételére vagy globális szemléletére.
- Felismerik, kutatják, értelmezik az ok – okozati összefüggéseket.
- Emlékeznek jelenségekre, történésekre, élőlényekre, tárgyakra.
- Képesek elemi következtetések levonására, egyszerű ítéletek alkotására.
- Megkülönböztetik a mennyiségi-, formai-, nagyságbeli viszonyokat, azonosságokat, különbözőségeket.
- Felhasználják a természet tárgyait, élőlényeit a közvetlen tájékozódásban.
- Keresik környezetükben a matematikai vonatkozású ismeretszerzési lehetőségeket.
- Játékokban megjelennek a matematikai ismeretek, szívesen vesznek részt matematikai játékokban.
- Tevékenységeik során alkalmazzák a gondolkodási műveleteket: analízis, szintézis, általánosítás, stb.
- Figyelnek a környezet új jelenségeire, változásaira, érdeklődnek a változás iránt.
- Elítélik a környezet és az élőlények pusztítását.
- Ismerik a Zöld Szív Mozgalom alapelveit.

A beküldött anyag terjedelmére tekintettel a következő számban olvashatjátok a folytatást.

A tanévet erdei iskolával és nyári táborral zártam. A szakköröm táborát a gyűrűfűi ökofaluba szerveztem Fridrich Ágihoz. A tábor végeztével élménybeszámolót, illetve emlékeztetőt írtam a résztvevő gyerekeknek és szüleiknek. Nem terveztem, hogy közreadom, azonban több levelet kaptam, melyeknek az az üzenete, hogy igen is szükség van az effajta munkánkra. Az utolsó „madárfa napi” írás is erről szól.

A Fülemlé Szakkör nyári tábora a Gyűrűfői ökofaluban 2008. június 17-22.

Tábori Élménykavalkád – hogy évek múlva is segítsen emlékezni

„Indulj el bármerre és érezd meg a hegyeket járó ember szabadságát... Mászd meg a csúcsokat... A természet békéje úgy ivódik majd beléd, mint fába a napfény. A szelek saját frissességüket fújják rajtad keresztül... energiájukkal töltenek fel, és gondjaid úgy hullanak le rólad, akár az őszi levél.”

(John Muir, az amerikai természetjárás „nagy öregje” és írója)

A negyedik nap kora reggelén még csendes a Veronika Erdei Iskola. A tegnapi éjszakai túra és az előző napok sűrű programjai kivették még a legvagányabbak erejét is. Már tegnap is sokáig, fél 9-ig aludtunk. Nincs hajnali ébredő, aki felpizkálja a többit, és este a sűrű programok után egyszerre ájulunk álomba. Szó szerint, mert reggel remek álomtörténeteket mesélünk egymásnak.

Rögtön magammal kezdem. Első éjszaka egy hatalmas klasszicista kúriát vettünk a férjemmel, melyet gyönyörű zöld terület vett körül. A bal szárnyát erdei iskola számára terveztük kialakítani. Ide gondoltam a jövő évi fülemlé tábort. Az ébredés nem esett jól, sőt kifejezetten rosszul. Vissza akartam aludni, mert még meg kellett volna álmodni, hol van a kúria, hova kell menni jövőre.

Egy másik édes álma Dorottyának volt, aki az előző napi lovaglást – bár nagyon ügyesen csinálta – mégsem élvezte. Másnap reggel boldogan, mosolyogva újságolta álombeli lovas élményeit, melyek, elmondása szerint nagy bátorságot kívántak tőle. Azóta, ha teheti, a lovak karámjánál sündörög.

Ezután a kis „álmodozás” után tehát itt ülök az eresz alatt egy hintaágyban. Mindenki alszik még a házban is és a jurtákban is, csak a madarak, rovarok kórusa zeng. Cicák mászkálnak körülöttem. Itt a cicák se „normálisak”. Az egyik apja vadmacska lehet, mert látszik egész természetén, vad természetén. Az eresz alatt fecskéfészek. Molnár fecske fiókázhat, mert gyakran repül zárt fészkebe. Diófák sokasága ad árnyékot. Nyáron védi a házakat a napsugarak melegétől, télen a kopasz ágak nem akadályai a kellemes napnak. A játszótér, a szalonnasütő is e fák alá épültek.

A hét házból álló falu útja gidres-gödrös, bokaerősítő kőszórásos. Fű utca a neve, utalva arra, hogy korábban a falu környéke gazdag volt forrásban. A fű a forrás régies neve. Gyűrűfű neve tehát egyrészt a forrásokra utal, a szó eleje pedig a veresgyűrűsomra, mely cserje igen gyakori errefelé.

Béke van, nyugalom, de ezt érzetük a tegnapi túrán is - amikor elsétáltunk a 7 km-re fekvő Ibfára –, hogy ez a táj a nyugalom szigete. Olyan kevés ember él itt, hogy nincs is itt népsűrűség: ennyi ember még nem nép és embersűrűség meg pláne nincs. Ha egy nap 2-3 autó elmegy az úton, már felsóhajtunk: Micsoda forgalom!

Az éjszakai túrán nemcsak a csillagok és a telihold világított, de a természet a lámpácskák sokaságát sorakoztatta fel. A hím szentjánosbogarak röpködő fényforrásként, a szárnyatlan lárvaszerű nőstények a fű között, a leveleken világítottak. Ilyen díszkivilágításban indultunk el. Az volt az egyezés, hogy nem zavarjuk az állatokat, és így több élményhez jutunk mi magunk is. A gyerekek tisztességesen be is

tartották ígéretüket. Nem volt nehéz, sem félelmetes, mert a telihold túlságosan is világított. A visszafelé úthoz már több bátorság kellett, mert nagy részét kettesével tették meg a gyerekek. Mi többiek ott kuporogtunk sorban, mozdulatlanul az út szélén, és vártuk a párokat. Messziről – sőt többeknek közelről is farakásnak, hirtelen kinőtt bokroknak (Andris majdnem belénk rúgott), sőt imádkozó papoknak tűntünk. A táborhelyen sokat neveltünk az elmondottakon, mert hazaérve ki kellett beszélni az élményeket, és jó volt jókat derülni rajtuk.

A hét éves Lilivel legelsőnek jöttem előre bevárni a párokat és ekkor jött egy traktor. Éppen akkor és ott kellett közlekednie az erdőben, ahol mi éjszakai túráztunk. Félreálltunk az útról, szorosan a bokrokhoz, fákhöz lapultunk (ugyanis ez az erdőben történt). Ott állok pizsamásan, köntösben, kézen fogva egy szintén pizsamás gyerekekkel és megáll a traktoros, hogy mit tehet értünk, csak nincs valami baj? Nem, én nem egy gyerekkel világgá ment asszony vagyok, mi csak játszunk a többi gyerekkel, akik mellett már szintén elhaladt. Micsoda forgalom!

Visszatérve az ibafai túrára: élménygazdag és felejthetetlen marad. Egész napos lévén úticsomagot vittünk magunkkal, melyben krémsajtot kaptunk. Az ügyesebbje kirágta magának és benyalogatta egyszerre az egészet. Aki nem bírta kirágni, az a gyermek hozzám fordult segítségért, én rágtam ki a hengereket. Mindegyikből az arcomra ragadt valamennyi, így nem is ebédeltem mást.

A túra erdőkön, mezőkön, nedves réteken át vezetett. Kevés szántót is láttunk a magas füves gerincről. A fákra festett piros pipa, mint turistajelzés, na meg a helyi általános iskolás Soma vezetett bennünket. Többnyire kocsánytalan, cseres tölgyes, gyertyános volt erre az erdőalkotó faállomány elegyítve vadcsereznyével. Eső után lévén sok gombát találtunk. Az ehető gombák királyát, a vargányát haza is vittük. Egyik alkalommal, annyit szedtünk belőle, hogy megtisztítottuk, és reggelire megettük.

Sétánk során gyógynövényeket gyűjtöttünk. Cickafarkfűből, orbáncfűből, mezei zsályából, lándzsás útifűből, kakukkfűből kötöttünk csokrokat. Ökotáborból való ajándék a szülőnek, amit kicsikéjük szedett saját kezével.

A Pipamúzeumban pipailag kikupálódunk. Megtanultuk, hogy van csibuk, víztartályos porcelán pipa, tajtékpipa, ópiumpipa. Gyönyörűen megmunkált pipák sorakoztak a tárolókban, közülük a három leghíresebb: Károlyi Mihály miniszterelnöké, Deák Ferencé és egy Kossuth címeres pipa volt. Akik tehették rózsagyökér pipát vásároltak ajándékba. Ma Magyarországon csak Nagykovácsán készül pipa.

A múzeum melletti 140 éves katolikus templomot is megnéztük. Egyik falfestménye: Isten szeme mindent lát. Ez érdekes volt a gyerekeknek.

Ezt a túrát nemcsak pipatúrának, gyógynövénygyűjtő túrának, de lepketúrának is lehetne mondani, mert hemzsegtek a lepkék a földút pocsolyái körül. Láttunk sok-sok kék boglárkalepkét, saktáblalepkét, káposztalepkét, rózsalepkét, citromlepkét, egy atalanta lepkét és sokat, melyeket nem ismertünk meg. Egy másik alkalommal egy ritkának tekinthető dombvidéki lepkefajt pillantottunk meg, a kékes-fémes csillogású nagy színjátszólepkét. A pocsolyák sárgahasú unkákkal is tele voltak. Amiket észrevettek a gyerekek, kivették, hasukat megnézték és örültek ezeknek a még nem, vagy ritkán látott kicsi békáknak. A sárga füloltjáról könnyen felismerhető vízisikló is nagy érdeklődést keltett. Csak annyira fogtuk meg, hogy lefotózhassuk. Találtunk kis termetű fiatalokat, de

Ibafa határában egy komoly természetes példány sziszegett ránk. Ha már a hullóknél tartunk lábatlan gyík is került az utunkba, igaz ő már nem élt. Az állatok közül a legfotogénebb egy mezei nyuszi volt, aki a fotósokat kb. 6 méterre engedte közel magához, és akkor sem páni félelemmel, hanem komótosan ugrándozott tovább. Valószínűleg nem kívülállónak tartott bennünket, hanem társként léptünk be a világába.

Az erdei nagyvadak viszont nem kívántak találkozni velünk. Csak egy ibafai udvarban láttunk egy őzsutát. Ellenben sok vadnyomot találtunk a földutak puha sarában. Leginkább őzét, szarvasét, de volt egy hosszú karmú borz nyom is. A legnagyobb meglepetést egy haris éles, recsegő hangja okozta. Ebből a ritka guvatféléből csak néhány száz pár él Magyarországon. A magas növényzetű, buja, nyirkos réteket szereti, ami fölött vezetett a pipatúránk.

Az erdőt járva meg tudtam mutatni a gyerekeknek, hogy mi történik akkor, ha egy területen nem odavaló fák élnek. A cseres tölgyes nem bírja a hideg telet, ezért ún. fagylécek keletkeznek rajta. Ezek a függőleges hosszú repedések hangos durranó hang kíséretében jönnek létre a csertölgyön a hideg hatására. A bükk való ide, az bírja a hideget.

Ibafáról visszafelé egy másik aranyos erdei jelzést kellett követni, hogy visszajussunk szálláshelyünkre, a Veronika Erdei Iskolába. Egy kék szirmú virág képét, mely az ösztörüs veronika nevű növényt leegyszerűsítve ábrázolta.

A vizes élőhelyek nagyon érdekelték a gyerekeket. Lehetett itt pancsolni, cipőt, ruhát besározni, dagonyázni és felfedezni. Ilyen hely volt a kb. 700 m-re fekvő Isten-kút forrás és környéke is, ahol gazdag élővilág fogadott bennünket. Legnagyobb sikere a már említett bébi vízisiklónak, vízikorpiónak és orvosi piócának volt. Persze mindent meg kellett fogdosni, ugyanúgy, mint a szálláshelyünk tavainak kisbékáit. A tavakhoz csak felügyelettel mehettek a gyerekek, mert az aranyhalas tavacskákból nem óhajtottam kihalászni egy vizes fülemülét sem. Ennek a töegyüttesnek az egyike az a nádas, amely az épületből kifolyt ún. szürke vizet tisztítja meg és teszi olyan állapotba, hogy visszakerülhet a víz a természetbe. Ezt a helyi víztisztítást gyökérszűrés vagy nádágyas víztisztításnak nevezzük. Ez azt feltételezi, hogy a nagydolgot a komposzt WC-be végezzük. A komposztvéccé a beleszórt hamutól, fűrészportól higiénikus.

Attól öko ez a falu és az itteni házak, hogy helyi erőforrásokat, anyagokat használnak fel. A vályogházhoz való anyagot a portán termelték ki, és a megmaradt gödrök lettek a díszítő, a szennyvíztisztító tó és a háztetőről lefolyó esővíz gyűjtőciszternája. Az esővíz szűrés után kerül ebbe a gyűjtőmedencébe és utána jó szolgálatot tesz a fürdőszobákban. A konyha kútvizet kap. A legfinomabb ivóvizet az Isten-kút forrása adja. Ott olvasható az 1862-ből származó lélekig hatoló forrásvers is, melynek ez a szövege:

*Vándor
Hogyha szomjúság gyötör e rengeteg erdőben,
Állj meg itt az Isten-kútnál,
Vedd az ivókád kezébe
Éltesd szegény Magyar hazát.
A bór hevít, a víz éltet,
De a bórnak ára nagyon,
A vizet a természet Istene ingyen adja.*

A vers születése óta 146 év telt el, azóta a vers utolsó sora már csak a forrásokra igaz, azok közül se mindegyikre.

Az Isten-forrásból eredő patakocska mentét elvirított medvehagyma tenger borította. Ebből-az erdőből származó értékes és finom csemegéből- minden gyerekek ástam ki, hogy vigye haza, ültesse el hűvös helyre és minden tavasszal elvirágzásig tehető nyersen a hagymalevél szendvicsbe, salátába és bármilyen hagymás ételbe. De csak elvirágzásig! Vigyázat, a medvehagyma széles levele hasonlít a mérgező gyöngyvirág leveléhez, ne ültessük közel őket egymáshoz! Itt jegyzem meg, hogy FSC jelzést kapnak az értékes erdei termékek, ha azokat üzletekben árusítják. Erről a három betűről lehet felismerni őket.

Megint elkalandoztam az eredeti történetemtől. Szóval a patak mellett sétáltunk a medvehagymásban, mert fel akartunk jutni egy magas hegyre, ahol az Árpád-korban földvár állott. Persze az 1000 év szinte semmit sem hagyott a várból. A növények birtokba vették a hegy tetejét, az erózió pedig szétmállasztotta a várat.

Szép cserestölgyes bükkal elegyítve borítja a hegyet. A legöregebb, a mintegy 250 éves bükköt, a girbe-gurba ágú, göcsörtös „bükk apót” máshol, egy mélyedésben találtuk. Megérkezésünkkor e sok vihart megélt öreghez zárandokoltunk el. Titkos kívánságainkat öblös odvába rejtettük, hogy majd táborzáráskor számon kérhessük, persze nem tőle.

Érdekes volt a bizalomjáték, amit ott játszottunk az öreg bükk alatt. Sikerült néhányszor rávenni a gyerekeket, többek között az öreg bükk apónál is, hogy ne hangoskodjunk, hanem némán figyeljük a természetet. Az öreg fából áradó erőt, energiát legtöbbünk érezte relaxáláskor. Ahogy egyre közelebb kerülünk a természethez, rájövünk, hogy már nem is a természetet figyeljük, hanem saját magunk természetét, magát a nagybetűs Életet. Az indiánok tudták, hogy a csöndben az ember megtapasztalja, hogy minden teremtmény ugyanannak az Életnek a képviselője.

Mennyivel más ez, mint az iskolában! Csak mi vagyunk egymásnak. Szívesen bújunk össze, öleljük meg egymást, pusztítunk adunk-kapunk. Na és az éteren való találkozás bizonyítvány osztáskor az otthon maradt osztálytársakkal, szülőkkel. Olyan megható volt, hogy nemcsak erős szívdobogást okozott, de homályossá vált a látásunk is.

Mire eljött a péntek már egyre fáradtabbá, telítettebbé váltunk, úgyhogy a pénteki napot lusta nappá neveztük ki. Ez nem jelentette azt, hogy „Lackó” módjára lóbáltuk a lábunkat, hanem pihi-nap volt, kinek így, kinek úgy. A társaság egy része, mintegy 10 ember nekiindult egy helyi állattartó gazdaságába. A szállásunktól 2 km-re lévő hegyi réten sétáltunk át tikkasztó hőségben. Sándor gazda mesélt a kemény, pásztoréletükről. Ők kétféle gyógynövénnyel: a zsályával és a lándzsás útifűvel gyógyítják állataikat. Kecskék a forráság elől behúzódtak a fák-bokrok árnyékába. Mi is utánuk mentünk, hogy közel kerülhessünk hozzájuk. Voltak félénkebb és barátosabb kecskék. Amelyiket lehetett, simogattuk, ők válaszképpen nyalogatták bőrünk sós izzadságát. A gazdaságban volt még néhány szarvasmarha, egy hatalmas testtömegű (közel 1 tonnás) szürkemarha, két ló, két ázsiai fajta malac, három ősi magyar terelőkutya faj: egy puli, egy pumi és egy mudi. Szelídek lévén, megsimogattuk őket.

Kedvesek voltak vendéglátóink, tejbe-vajba fürdettek bennünket. Pontosabban kecsketejjel és kecskesajttal vendégelték meg társaságunkat. A kezdeti bátortalanság után igencsak belejöttünk az evésbe-ivásba.

A táborban maradók kézimunkázásnak, hímzésnek adták a fejüket. Keresztszemes hímzéssel akarták meglepni szüleiket.

A gyerekek egyik legnagyobb öröme a lovaglás és az íjászkodás volt. Képesek voltak órákon keresztül lövöldözni. A lovaglás különösen érdekesen zajlott, rendhagyóan, nem a szokványos futószáron való körbejáratással történt, hanem kantár és kengyel nélkül forgolódtak a nyeregben, sőt belekóstoltak az ügetésbe is.

Remélem a reggeli párnacsata, a tábortűz melletti éneklés, a közös játékok, Virág „megharmonizált” saját énekkel kísért művészi tánca, a bocisimogatás, a medve mesém, a természet közelsége örömtelivé tették az együtt töltött napokat és emellett a gyűrűfűi táborozás másik célja is megvalósult. Az, hogy belelássunk, sőt megtapasztaljuk azt a természet közeli életmódot, ahol nincs pazarlás, ahol a természet adta erőforrásokat mértékkel használják. Az itt élő emberek városiakok voltak és önszántukból választották ezt az életmódot, ahol néha keményen meg kell dolgozniuk a létért, de közben mégis jól érzik magukat. Hogy jól döntöttek-e? Erről ki-ki másképp vélekedik. Amíg mi Budapesten élők ki tudjuk fizetni az egyre dráguló gáz-és vízszámlát, kényelemben élünk városi lakásainkban, addig talán nem is gondolunk arra, hogy a küzdelmesebb, de környezetünket kevésbé terhelő természetközeli életet válasszuk. Bizakodom benne, hogy gyerekeinket megérintette Gyűrűfű szépsége, értéke. Ha ez sikerült, sikeres volt a tábor.

Budapest, 2008.06.30.

Emri Erika

Gyűrűfű, az ÖKOFALU

A búcsú nehéz volt, de a vonat gyorsan ment. Amilyen gyorsan ment a vonat, olyan lassan ment a gyaloglás. Megérkeztünk és mindenki pihent, ebéd után felfedeztük Gyűrűfűt.

Itt a dolgok, mint például a wc-zés is máshogy van. Jurtában aludtunk, bio szappannal mosakodtunk. A wc-zéssel kapcsolatban volt komposzt-wc és benti-wc. Van egy játszótér, a fák lombjai alatt az árnyékban.

Első este elmentünk az Öreg Bükk Apóhoz. Lovagoltunk is, s aki szerencsés volt az lecsúszott a ló nyakán. Elmentünk az Istenkúthoz.

Kettő éjszakai túránk volt. Az első éjszakai túránkon besétáltunk az erdőbe. Kettesével sétáltunk vissza. Andris 50-től számolt vissza és indította a párokat. Visszafelé néha ijesztő, de vicces is volt, mert a sötétben Erika néni leült Lilivel az út szélére a fűbe. Sokan azt hitték, hogy lomtalánítás van, azaz szemetet raktak oda. Mások azt gondolták, hogy hirtelen kinőttek a bokrok.

A második túrán sűrűbb erdőben sétáltunk az Istenkút felé. Végig sétáltunk a tanösvényen. Találtunk sok medvehagymát, és vargányát is. Tanösvényi túránkon találtunk egy nagy őzlábgombát, ami kb. 30-cm volt.

Hogy elment az idő! Már itthon vagyunk!
Szia, Gyűrűfű, szia!!!!!!!

Budapest, 2008. július 10.

Peremiczki Dorottya második osztályos tanuló
és
Peremiczki Zsófia első osztályos tanuló

Kedves Erika!

Szeretnék köszönetet mondani, kétszeresen is!
Köszönöm a levelet Gyűrűfűről, így el
tudtam képzelni, mi minden történt veletek ott.
Másképp köszönöm azt a sok-sok mindent, amit megtanítottál a gyerekekkel! A
természet szeretetét, és ismeretét. Nyáron kirándulgattunk és Zsófiától csak úgy áradt a
tudás! Elmondta
nekünk, hogy melyik lepke, milyen lepke, sorolta a fák nevét, a gombákét!! Mindig rád
gondoltam, köszönöm!
Jó pihenést még a hátralevő napokra: Molnárné Bea

Madarak és fák napja, avagy a tanulmányi kirándulás szülőknek

Kellemesen simogató májusi napsugár fényében gyerekek csapata gyülekezik szüleik kíséretében a Vadaspark előtti zöld területen. A fák tövében az asztaloknál, padoknál többnyire terepszínű ruhába öltözött hölgyek és urak őrzik féltett titkaikat.

Mi lehet a titok? Na ezen rejtélyek feloldásának érdekében jött létre ez a kis kirándulás. A kisebb csoportokba verbuválódott gyermekek, a hozzájuk csapódott szülők kíséretében nekivágnak az előttük álló 10 feladat megoldásának.

A főként első és második osztályos csemeték kiválóan veszik az akadályokat és alapos tudásról, felkészültségről adnak tanúbizonyságot. Mindeközben a hallgatag szülők próbálják intenzív kagylózással magukba szívni gyermekeik ismereteit, s csendben csodálkoznak, hogy az iskola fő természettudósa, Erika néni, hogyan csepegtette ezt a hatalmas ismeretanyagot csöppségeik csöppnyi buksijába.

Az állomásokon gyorsan felismerésre kerülnek a gombafajták, a madártollak, a különböző fafajtákhoz tartozó levelek és termések, az ismerős illatok becsületes nevei is előjönnek, a kémia elemei pedig elvarázsolnak anyagot és embert egyaránt.

A feladatok elvégzése meghozza az étvágyat is, de aggodalomra semmi ok, hiszen a két közeli völgy mindegyikében a gondosan táplált tűz felett, bográcsban rotyog a gulyásleves és a paprikás krumpli.

Természetesen a gyerekek éhsége csak addig tart, míg meg nem lelik a közeli kis „hegyoldalt”, melyen hegymászótudásukat próbálgathatják. A nagy hegymászásban kimerülve és a szülők sokadszori hívószavára reagálva végül megadják magukat és tányérkájukkal a bográcshoz baktatnak. A tányér eledelt megszerezve lekuporodnak az anyaföldre s kis koszos képükkel és kezükkel (ÁNTSZ nem volt a részt vevők listáján), ám annál elégedettebben falják is az energiaszintet helyreállító finomságot. Sőt a legkisebbek közül van aki nagyobb babérokra vágyik és egyenesen a bográcsból kanalazza az éltető tápot.

Az ebéd végeztével a felnőttek szívesen sziesztáznak, ha.....de mint tudjuk a gyerekek erről merőben másként vélekednek, így ők újra igénybe veszik felmenőik edzett idegeit és a hegyoldalt....

Majd szép lassan a délután estébe hajlik és élményekkel, nyereseményekkel gazdagon visszatér a város zajába kicsi és nagy, maguk mögött hagyva a madárcsicsergéstől csengő, lombusogástól sutogó természetet, ám lelkükben békét visznek és fejükben sok-sok újonnan szerzett ismeretet.

„A Természet az egyetlen könyv, amely minden lapján nagy tartalmat nyújt nekünk.”
(Johann Wolfgang von Goethe)

Budapest, 2008. július 9.

Pénzváltó Krisztina

Még egyszer elnézést a személyes töltetű sorokért, de nekem ez ad erőt a folytatáshoz. Kérlek benneteket, adjátok Ti is közre a személyes dolgaitokat, hogy ne csak személyes legyen, hanem mindannyiunké.

Szeretettel: Emri Erika